

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ
«ДОДАЙ СВІТЛИХ КОЛЬОРІВ У ЖИТТЯ ДІТЕЙ
ВУЛИЦІ»

Дрогобич, 2013

Актуальність проекту. Державна система соціального захисту, яка формується в нових умовах, поки що є не настільки гнучкою, щоб своєчасно і адекватно реагувати на існуючі негативні соціальні прояви. Незахищеною категорією у будь-якій країні є діти, члени сім'ї, котрі потребують допомоги від суспільства у розв'язанні своїх проблем. Більшість таких сімей, як правило, перебувають у складному матеріальному, психологічному, емоційному становищі. Не бажаючи примиритися з реальністю, діти йдуть з рідних домівок. За останніх 10 – 15 років кількість дітей, котрі більшу частину часу, в тому числі й нічного, перебувають на вулиці, набула значного масштабу. З'явилася нова категорія дітей, яких звично називають «діти вулиці». У державних закладах про них говорять як про безпритульних соціальних сиріт, позбавлених батьківської опіки. В Україні спостерігається катастрофічне збільшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування. Із 80 тисяч дітей-сиріт позбавлених батьківської опіки, лише близько 7% – біологічні, тобто реально не мають батьків. Решта – діти, котрі стали сиротами при живих батьках. Частина таких дітей іде жити на «вулицю», і вулиця стає них домівкою.

Особливу групу серед «дітей вулиці» становлять такі діти, які мають нездоланне прагнення до безцільного блукання, бродяжництва. Таке соціальне явище отримало назву дромоманія.

Результати соціологічних досліджень феномену соціального сирітства, досвід роботи різних закладів для неповнолітніх дають підстави віднести до «дітей вулиці» в Україні такі категорії неповнолітніх:

- безпритульні діти – діти, які не мають постійного місця проживання в зв'язку з втратою батьків, асоціальними формами поведінки дорослих в сім'ї;
- діти, яких вигнали з дому батьки; бездоглядні діти – діти, які мають певне місце проживання, але вимушені перебувати на вулиці в результаті матеріальної неспроможності опікунів (родичів, бабусь,

дідусів), психічних розладів батьків, байдужого ставлення останніх до виховання дітей;

- діти-втікачі з виховних установ – діти, що зазнали психологічного, фізичного та сексуального насильства в закладах інтернатного типу та притулках;
- діти-втікачі з зовні благополучних сімей – діти з високим рівнем конфліктності, акцентуаціями та патологіями характеру, відхиленнями у психічному та особистісному розвитку;
- діти, що за своїми психологічними ознаками схильні до постійного перебування на вулиці – діти, позбавлені систематичного батьківського піклування, аутсайтери шкільних колективів, діти з яскраво вираженими ознаками важковиховуваності, схильні до безцільного проведення часу.

Потреба соціальної роботи з даною категорією дітей є досить актуальною на сьогодні. Проблема не тільки залишається, але стає гострішою. Такі діти потребують неабиякої підтримки, допомоги від інших. Саме на це спрямована увага соціального проекту «Додай світлих кольорів життя дітей вулиці»

Середовищем реалізації та основним суб'єктом соціально-педагогічного супроводу «дітей вулиці» у проекті обрано Центр допомоги дітям Благодійної організації «Місто щасливих дітей». Це зумовлено тим, що такі центри є поліфункціональними і одним із найголовніших напрямів роботи їхньої діяльності є комплексна реабілітація «дітей вулиці» та надання їм необхідних умов для життя.

Мета проекту: впровадження ефективних психолого-педагогічних програм підтримки «дітей вулиці» та забезпечення їхньої інтеграції у суспільстві; науково обґрунтувати зміст, форми та методи ефективної роботи соціального педагога з дітьми вулиці.

Завдання проекту:

- виявлення та облік бездомних та безпритульних неповнолітніх осіб;
- дослідження причини, умови, які спричинили збільшення кількості дітей вулиці;
- інформування дітей вулиці про можливість отримання послуг;
- сприяння формуванню позитивної громадської думки;
- розроблення плану заходів, спрямованого на профілактику дромоманії;
- сприяння соціалізації дітей вулиці у суспільство;
- повернення дітей вулиці у родину.

Об'єкт: діти вулиці.

Предмет: соціальний супровід дітей вулиці в умовах Центру допомоги дітям «Місто щасливих дітей».

Тривалість: 3 – 4 місяці.

Місце реалізації: Центр допомоги дітям Благодійної організації «Місто щасливих дітей».

Критерії оцінювання ефективності проведеної роботи:

- вилучення дитини з несприятливих умов життя;
- залучення дітей вулиці до певного виду діяльності;
- залучення якомога більше фахівців до розв'язання проблем;
- змістовне дозвілля дитини вулиці;
- забезпечення інтеграції дітей вулиці у суспільстві.

Сильні сторони проекту:

- соціальний проект надає змогу запобігти збільшенню кількості дітей вулиці;

- сприяє соціалізації таких дітей у суспільстві шляхом налагодження стосунків з однолітками та привернення уваги громадськості;
- проект передбачає налагодження взаємодії між позашкільними установами, навчальними закладами з кризовими, неблагополучними сім'ями задля сприяння гармонійного розвитку дітей вулиці.

Слабкою стороною проекту є складність налагодження взаємозв'язків з іншими суб'єктами соціально-педагогічної роботи та залучення різних соціальних інституцій до співпраці. Також однією із складністю проекту є фінансовий бік. Основна частина соціально-педагогічної роботи виконується самими працівниками Центру допомоги дітям Благодійної організації «Місто щасливих дітей».

Структура проекту:

- 1.Діагностичний етап.
- 2.Організаційний етап.
- 3.Етап реалізації програми дій.
- 4.Етап оцінювання ефективності проведеної роботи.

Діагностичний етап

Цей етап передбачає наступне:

- виявити причини, які спричинили появу дитини на вулиці;
- ознайомлення з потребами таких дітей;
- консультування з фахівцями соціально-педагогічної діяльності;
- вивчення соціальної ситуації дітей вулиці;
- визначення рівня фінансових можливостей для реалізації проекту;
- виявлення можливих шляхів залучення фінансової підтримки;
- підбір індивідуального підходу до дітей;
- соціально-психологічна діагностика дітей вулиці;
- проведення бесід та консультацій;

- робота з батьками дитини, котра опинилася «на вулиці»;
- отримання згоди від батьків чи державних органів на можливість працювати з такими дітьми.

Термін реалізації діагностичного етапу: 1 місяць.

Організаційний етап

Цей етап передбачає збір необхідної інформації для роботи з дітьми, які стали жертвами соціального явища – «діти вулиці», здійснення профілактичної роботи з такими дітьми.

- визначення основних напрямів соціально-педагогічної роботи з цією категорією дітей;
- ознайомлення з основними принципами роботи з дітьми вулиці;
- ознайомлення з правовими документами, що регламентують роботу соціальних педагогів/соціальних працівників;
- визначення основних потреб та інтересів таких дітей;
- підбір форм та методів, прийомів роботи з дітьми;
- налагодження взаємостосунків дітей з соціальними педагогами/соціальними працівниками;
- визначення основних напрямів волонтерської діяльності;
- підвищення мотивації дітей до співпраці;
- розподіл завдань між працівниками;
- визначення ефективних шляхів взаємодії з різними державними установами;
- урахування перспектив залучення до роботи ЗМІ;
- обізнаність фахівців, які ведуть соціальний супровід;
- підготовка приміщення до проведення тренінгів, занять, бесід, консультацій.

Термін реалізації даного етапу становить: 1 місяць.

Етап реалізації програми дій

Цей етап передбачає реалізацію запланованих на попередньому етапі заходів. Серед форм роботи, передбачених у проекті, слід виокремити такі:

1. Створення ініціативної групи серед студентів, які навчаються за спеціальністю «Соціальна педагогіка». Підготовка волонтерів до роботи з дітьми вулиці та їхніми батьками.
2. Проведення анкетування дітей з метою виявлення причин їхньої появи на вулиці.
3. Проведення тренінгу для дітей, метою якого є формування почуття приналежності до суспільства та усвідомлення соціальної повноцінності – «Я такий як інші».
4. Створення пам'ятки для батьків (мета – забезпечити здійснення ефективного виховання дітей у родині).
5. Проведення бесід з батьками (Як виховати дисципліновану дитину?).

Анкета

(для волонтерів)

Мета: визначення причин втечі дітей з дому, пошук ефективних шляхів подолання дромоманії.

При анкетування соціальний педагог може задати ряд таких запитань:

1. Ваше ім'я.
2. Чи чули ви про явища «діти вулиці», «дромоманія»?
3. Хто вони?
4. Чому діти втікають із дому?
5. Які причини втечі з дому?
6. Як ви ставитесь до такого явища?
7. Чи бачили ви подібні ситуації?
8. Чи бачили ви дітей-втікачів?

9. Як поводитися з дитиною, коли вона втекла з дому?
10. Які міри застереження вам відомі?
11. Чи актуальна проблема в даний час?
12. Хто винен в цьому (у втечі дитини з дому)?
13. Чи піклується держава про дітей вулиці?
14. Чи здатна дитина-втікач до виправлення?
15. Ваші рекомендації щодо профілактики дромоманії.

Вправа «Інтерв'ю»

Мета: познайомити присутніх, сформувати почуття довіри і згуртованості.

Виконання вправи

Запропонуйте групі розбитися на пари і протягом п'яти хвилин дізнатися одне про одного якомога більше. Потім по черзі потрібно представити свою пару (ім'я, уподобання, звички одне одного).

Подякуйте групі й підведіть маленький підсумок:

Дякую всім за цікаву роботу. Отож, ми дізналися більше одне про одного. Маю надію, що це допоможе нам краще зрозуміти та поважати одне одного, цінуючи власну і чужу неповторність.

Вправа «Дорога»

Мета: допомогти присутнім сформулювати свої сподівання від заняття; тобто усвідомити потреби та очікування групи.

Необхідні матеріали: стікери у вигляді великих дорожніх камінців.

Виконання вправи

На великому аркуші задалегідь малюється дорога. Всі присутні отримують два маленькі липкі папірці (стікери) у вигляді великих дорожніх камінців. Запропонуйте групі на них записати відповідь на запитання: Що ви хочете дізнатися з теми сьогоднішнього заняття?

Презентуючи свої сподівання, присутні «викладають дорогу», щоб краще було йти до мети заняття.

Подякуйте групі і підведіть підсумок:

Ви можете отримати відповідь і більше дізнатися лише тоді, коли будете запитувати про те, що вас хвилює і про що ви хочете дізнатися.

Тренінг «Ми з тобою схожі...»

Мета: допомогти всім присутнім виявити спільні риси, що єднають їх з іншими людьми.

Виконання вправи

Група сидить у колі. Станьте посеред кола і запросіть у коло когось із присутніх, базуючись на якійсь схожості з собою наприклад: «Наталю, вийди, будь ласка, до мене, бо ми з тобою схожі тим, що живемо обоє в Україні/ однакового зросту/ маємо веселу вдачу...». Ця особа виходить до вас у коло – і далі ще когось запрошує, називаючи своє бачення схожості. Гра продовжується доти, поки вся група не буде в колі.

Обговорення:

- Для чого ми виконували цю вправу?
- Що вона вам дала?

Підсумок:

У всіх нас більше схожого, ніж відмінного. Пам'ятаймо: ми всі люди, всі мріємо бути щасливими, всі вчимося в школі, проживаємо в Україні, на цій планеті, в цій частині Всесвіту... У нас більше спільного, ніж відмінного, і всі ми залежимо одне від одного.

Заняття на тему: «Що нас об'єднує і в чому ми індивідуальні»

Мета: зближення присутніх, збільшення толерантності та позитивізму в групі, введення в мету заняття.

Виконання вправи

Присутніх в колі об'єднайте в трійки. Кожна трійка отримує завдання: «Визначитися, що у вас спільного, а в чому кожна особа в трійці є неповторною і відрізняється від інших в своїй команді».

Презентація

Одна особа від команди презентує їхню «спільність», а потім кожна особа в трійці коротко розповідає про свою індивідуальність/відмінність від інших. Перша трійка зголошується добровільно, а наступних вже запрошуєте ви, йдучи по колу.

Подякуйте групі. Обговорення в цій вправі не проводиться. До її підсумків ви звернетесь в наступних вправах.

Вправа «Малюємо ромашку»

Мета вправи: формування навичок самопізнання.

Виконання вправи

Запропонуйте кожному і кожній у колі намалювати на листочку паперу велику ромашку, в серединці якої вони мають вписати своє ім'я. На пелюстках слід написати слова (по одному на кожній пелюстці), що показують найсуттєвіші їхні суспільні ролі, позиції чи назви соціальної, культурної або конфесійної групи, до якої кожна особа себе відносить (наприклад: учениця, українець, киянка, львів'янин, християнка, мусульманин, дівчина, хлопець тощо).

Допоможіть присутнім провести презентацію своїх визначень.

Обговорення:

- Які визначення зустрічалися найчастіше за все?
- Які визначення – ролі і позиції – виявилися поодинокими?
- Чи говорять наші квіти про те, що нас об'єднує?

Підсумок у цій вправі проводити не потрібно, оскільки наступна вправа є її ігровим продовженням.

Пам'ятка для батьків

- Ніколи не займайтесь «виховною роботою» в поганому настрої.
- Чітко визначте, що ви хочете від дитини (і поясніть це їй), а також дізнайтесь, що вона думає з цього приводу.
- Надайте дитині можливість бути самостійною, не контролюйте кожен її крок.
- Не підказуйте готового рішення, а показуйте можливі шляхи до нього.
- Розглядайте з дитиною її правильні і неправильні, доцільні і недоцільні кроки до мети.
- Не пропустіть моменту, коли досягнуто перших успіхів.
- Вкажіть дитині на допущену помилку, щоб вона осмислила її.
- Оцінюйте вчинок, а не особистість. Пам'ятайте: сутність людини і її окремі вчинки – не одне й те саме.
- Дайте дитині відчути (посміхніться, доторкніться), що співчуваєте їй, вірите в неї, незважаючи на помилку.
- Виховання – це наступність дій.
- Вихователь повинен бути вимогливим, але добрим.

Принципи роботи з неблагополучними сім'ями

Соціальний педагог повинен враховувати всі особливості соціально-педагогічної діяльності. Однією із причин збільшення кількості дітей вулиці є неблагополучні сім'ї, тому слід пам'ятати про наступне:

1. Не звинувачувати сім'ю.
2. Здійснювати індивідуальний підхід.
3. Підтримувати постійний контакт із сім'єю впродовж тривалого часу.
4. Правильно будувати взаємини між сім'єю та педагогом.
5. Поважати членів сім'ї.

6. Орієнтуватися на позитивний потенціал сім'ї, на її здатність до самовдосконалення.
7. Гнучко залучати широкий спектр методів і прийомів у роботі соціального педагога/соціального працівника

Бесіда «Як виховати дисципліновану дитину?»

Ця бесіда здійснюється соціальним педагогом/соціальним працівником з метою надання потрібної інформації для ефективного виховання дітей. Як зробити, щоб ваша дитина не втікала з дому? На це питання знаходимо відповідь тут:

Перше правило: у житті кожної дитини обов'язково мають існувати певні обмеження, вимоги, заборони, тобто правила. Це корисно пам'ятати тим батькам, які прагнуть уникати сімейних конфліктів, намагаються якнайменше засмучувати дитину. Як результат, вони потурають капризуванням, вимогам дитини.

Друге правило зводиться до того, що обмежень, вимог, заборон, тобто правил, не повинно бути забагато і вони мають бути гнучкими. Дотримання цього правила застерігає батьків від інших крайнощів – виховання в дусі «закручування гайок» або авторитарного стилю.

Третє правило: батьківські вимоги не повинні входити в явне протиріччя з важливішими потребами дитини. Так, дуже часто батьківське «не можна» стосується дитячої неадекватності: не можна багато бігати, стрибати, лізти на дерева і паркан, кидатись камінням, малювати будь-де, голосно кричати і сміятися тощо. Забороняти це і ще багато чого дитині – усе одно що намагатися загатити повноводну річку, тому що все назване вище є ознакою дуже важливих для розвитку дитячої особистості потреб - у русі, пізнанні, вправлянні.

Четверте правило: обмеження, вимоги, заборони повинні узгоджуватися поміж усіма дорослими членами сім'ї та постійно підтримуватись. У ситуації розбіжностей, неузгодженостей дитина не може призвичаїтись до вимог; засвоїти певні правила, звикнути до дисципліни.

П'яте правило: тон, яким повідомляється вимога або заборона, має бути скоріше дружнім, аніж нотаційним, директивним. Будь-яка заборона бажаного є важким іспитом для дитини, а якщо ця заборона висловлена сердитим або владним тоном, іспит стає вдвічі важчим. Не варто на запитання сина або доньки: «Чому не можна?» відповідати: «Тому, що я так сказав!», «Не можна і все!». Краще коротко пояснити: «Це небезпечно», «Вже пізно», «Ти можеш зашкодити навколишнім і собі». Пояснення має бути коротким, чітким, зрозумілим і повторюватися лише раз.

Тривалість бесіди – 45хв.

Повчальна притча

Повчання проводиться з метою формування у дітей надії на краще майбутнє. Завжди потрібно пам'ятати, що все знаходиться у наших руках і ми самі є ковачами свого щастя.

Жив один мудрець. Його мудрості не було меж. От, одного разу цю мудрість хотіли перевірити люди. Каже один чоловік до іншого: давай візьмемо метелика у руку – затиснемо його і спитаємо у мудреця в якій руці він знаходиться, якщо відгадає, то ми спитаємо чи живий він чи мертвий. Як скаже живий, то ми стиснемо руку і він помре, а як ні, то відпустимо на волю і метелик полетить...Домовившись пішли до мудреця.

Ти говориш ,що такий розумний і ми б хотіли перевірити це. Скажи – в якій руці метелик? Мудрець впевнено показав на ту руку, де справді був метелик. А живий він чи мертвий? Не задумуючись мудрець відповів-усе у

ваших руках: якщо ви затиснете у руці, то він помре, а як відкриєте руку, то він полетить і буде жити. Від того часу у мудрості його ніхто не сумнівався.

Профілактика дромоманії

(Профілактичне заняття)

Соціально-педагогічна робота з підлітками, які схильні до бродяжництва має дві основні складові:

- виявлення підлітків даної категорії і організації роботи з ними;
- -безпосередня індивідуальна чи групова робота з підлітками.

При роботі з підлітками необхідно виконувати наступне:

- бесіда (6 годин) щодо профілактики асоціальної поведінки підлітків;
- робота з батьками і аналіз результатів стосовно бесіди;
- обговорення результатів з соціально-педагогічним колективом;
- залучення підлітків до трудової діяльності;
- поручення таким дітям важливих доручень;
- спостереження за життям підлітків.

Оцінювання ефективності проведеної роботи

На цьому етапі відбувається підбиття підсумків та оцінювання результатів реалізації соціального проекту.

Критерії оцінювання ефективності проведеної роботи:

- надання підтримки;
- підвищення мотивації до саморозвитку;
- підвищення емоційної стійкості;
- формування власної гідності та свідомості;
- підготовка до самостійного життя;
- залучення більшості фахівців до розв'язання проблем;
- повернення дітей у родину;
- привернення уваги громадськості до розв'язання проблем.